

QURILISH SOHASIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA MOLIYAVIY TAHLIL

Ergashev Olloyor Furqat o'g'li

Toshkent Davlat Iqtisodiyoti Universiteti Samarqand filiali assistenti

eolloyor@mail.ru

Jiyanov Asadbek Nabiyevich

Toshkent Davlat Iqtisodiyoti Universiteti Samarqand filiali talabasi

asadbekjiyanov24@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada qurilish sohasida buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil, buxgalteriya hisobining qurilish sohasidagi xususiyatlari, qurilish sohasida moliyaviy tahlilning vazifalari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Qarz tahlili, rentabillik, samaradorlik.

Qurilish sohasi iqtisodiyotning eng muhim tarmoqlaridan biridir. Bu soha nafaqat infratuzilma rivojlanishida, balki iqtisodiy o'sishda ham muhim rol o'ynaydi. Qurilish kompaniyalarining samarali faoliyat yuritishi va rivojlanishi uchun moliyaviy resurslarning to'g'ri boshqarilishi zarur. Buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil bu jarayonlarni boshqarish va nazorat qilishda asosiy vositalardan biridir. Ushbu maqolada qurilish sohasida buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlilning o'rnini, asosiy jarayonlari va ularning samarali ishlashi uchun zarur bo'lgan asosiy tamoyillar ko'rib chiqiladi.

Buxgalteriya hisobi – bu tashkilotning moliyaviy resurslari va majburiyatlarini qayd etish, tizimli tarzda kuzatish va monitoring qilish jarayonidir. Qurilish kompaniyalarida buxgalteriya hisobi amalga oshirilayotganda bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi kerak. Qurilish sohasida eng ko'p uchraydigan xususiyatlar quyidagilardir:

- **Loyihalar bo'yicha xarajatlar va daromadlarni hisobga olish:** Qurilish kompaniyalari ko'pincha bir nechta loyiha bo'yicha faoliyat yuritadi. Har bir loyiha uchun

xarajatlar va daromadlarni alohida hisoblash talab etiladi. Buxgalteriya hisobi, shu tarzda, kompaniyaning har bir loyihasining moliyaviy natijalarini aniqlashda yordam beradi.

- **Inventarizatsiya va asbob-uskunalarini hisobga olish:** Qurilishda ishlatiladigan materiallar, asbob-uskunalar, texnika va boshqa resurslarning hisobini yuritish juda muhimdir. Qurilish materiallari va texnikalarining harakati doimiy ravishda nazorat qilinishi kerak.

- **Mehnat haqi va ish haqi tizimi:** Qurilish sohasida ishchilar ko'pincha vaqtincha yoki mehnat shartnomalariga muvofiq ishlaydi. Mehnat haqi tizimini hisobga olish, o'z vaqtida to'lash va bu jarayonlarni to'g'ri nazorat qilish buxgalteriya hisobining ajralmas qismidir.

- **Soliq va hisobotlarni tayyorlash:** Qurilish kompaniyalarining faoliyatini qonuniy yuritish uchun soliqlarni to'lash va davriy moliyaviy hisobotlarni tayyorlash zarur. Buxgalteriya hisobi bu jarayonni to'g'ri va aniq amalga oshirishga yordam beradi.

Moliyaviy tahlil – bu kompaniyaning moliyaviy holatini, uning samaradorligini, rentabelligini va barqarorligini baholash uchun amalga oshiriladigan jarayondir. Qurilish sohasida moliyaviy tahlilning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- **Moliyaviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish:** Qurilish kompaniyalarining moliyaviy holatini baholash uchun turli moliyaviy ko'rsatkichlar tahlil qilinadi. Ular orasida likvidlik, rentabellik, aktivlarning aylanishi va boshqa ko'rsatkichlar mavjud. Likvidlik ko'rsatkichlari kompaniyaning qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish qobiliyatini, rentabellik ko'rsatkichlari esa kompaniyaning foydaliligini ko'rsatadi.

- **Naqd pul oqimi tahlili (Cash flow analysis):** Qurilish kompaniyalarining naqd pul oqimining tahlili kompaniyaning to'lov qobiliyatini aniqlash uchun juda muhimdir. Naqd pul oqimi ko'rsatkichlari loyihalarning moliyaviy barqarorligini va ularning to'lov muddatlaridagi xavf-xatarlarni baholashga yordam beradi.

- **Qarz tahlili:** Qurilish kompaniyalari ko'pincha katta miqdordagi mablag'larni jalb qilish uchun qarz olishadi. Qarzni boshqarish va uning to'lanish muddatlarini tahlil qilish

moliyaviy tahlilning muhim qismidir. Qarzdorlikning yuqori darajasi kompaniyaning moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

- **Investitsiyalarni baholash:** Qurilish sohasidagi investitsiyalarni tahlil qilish uchun turli metodlar mavjud. Investitsiyalarni baholashda, masalan, diskontlangan naqd pul oqimi (DCF) metodidan foydalanish mumkin. Bu metod loyihalarning kelajakdagi daromadlarini baholash va ularning samaradorligini prognoz qilishga yordam beradi.

- **Rentabellik va samaradorlik tahlili:** Qurilish kompaniyasining rentabelligi va samaradorligini baholashda foyda, daromad va xarajatlar o'rtasidagi munosabatlar tahlil qilinadi. Rentabellik ko'rsatkichlari kompaniyaning resurslardan qanday foydalanganini va qancha foyda olganini ko'rsatadi.

Qurilish kompaniyalarining moliyaviy holatini to'g'ri baholash va tahlil qilish uchun quyidagi moliyaviy hisobotlar zarur:

- **Balans hisobi:** Qurilish kompaniyasining aktivlari, passivlari va kapitali haqida ma'lumot beradi. Balans hisobi yordamida kompaniyaning moliyaviy holatini aniqlash mumkin.

- **Daromadlar va xarajatlar hisoboti:** Qurilish kompaniyasining foydasini va zararini hisoblash uchun ishlatiladi. Ushbu hisobot yordamida kompaniyaning daromadlari va xarajatlari o'rtasidagi farq aniqlanadi.

- **Naqd pul oqimi hisoboti (Cash Flow Statement):** Naqd pulning kirishi va chiqishini kuzatib boradi. Qurilish kompaniyalari uchun naqd pul oqimi juda muhim, chunki ular ko'pincha katta miqdorda mablag'larni qisqa muddatlarda jalb qilishadi.

- **Soliq hisobotlari:** Qurilish kompaniyalari uchun soliqlarni to'lash va ular bilan bog'liq hisobotlarni tayyorlash juda muhimdir. Soliq hisobotlari kompaniyaning qonuniy faoliyatini ta'minlashga yordam beradi.

Qurilish sohasida buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil kompaniyaning moliyaviy resurslarini samarali boshqarish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va moliyaviy xavflardan qochish uchun zarurdir. To'g'ri buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil orqali qurilish kompaniyalari o'z faoliyatini yanada samarali tashkil etishi, yangi loyihalarga

investitsiyalarni jalb qilishi va iqtisodiy barqarorligini ta'minlashi mumkin. Moliyaviy tahlil va hisobotlar qurilish kompaniyasining kelajakdagi rivojlanishini prognoz qilishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Asadov, Sh. Sh. (2019).** Buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil asoslari. Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.
2. **Teshabaev, A. (2020).** Qurilish sohasida moliyaviy boshqaruv va tahlil. Tashkent: "Toshkent iqtisodiyot institutining nashriyoti".
3. **Baranova, L. P. (2018).** Buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil: Nazariya va amaliyot. Moskva: Finansy i statistika.
4. **Shukurilov, B. (2022).** Qurilish sohasida moliyaviy tahlil va nazorat. Toshkent: "Moliyaviy tahlil" nashriyoti.
5. **Tashkent State Technical University (2015).** Qurilishda buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil. Toshkent: Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
6. **Kaganov, Y. B. (2017).** Korporativ moliya va tahlil. Moskva: "Yuridik va iqtisodiy" nashriyoti.
7. **Gintovt, A. G. (2018).** Qurilish sohasida iqtisodiy va moliyaviy tahlil. Moskva: "Iqtisodiyot va moliya" nashriyoti.
8. **Zaripov, F. A. (2019).** Qurilishda moliyaviy boshqaruv va soliqlar. Toshkent: Iqtisodiyot va huquq nashriyoti.
9. **Hoshimov, A. (2021).** Moliyaviy tahlil va byudjetlashtirish. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi moliya vazirligi.
10. **Xudoyberganova, N. (2023).** Qurilishda moliyaviy monitoring va tahlil metodlari. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.